

Списание ЕПОХИ
Издание на Историческия факултет на
ВТУ „Св. св. Кирил и Методий“
Journal EPOCHI [EPOCHS]
Edition of the Department of History of
“St. Cyril and St. Methodius” University of Veliko Tarnovo

Том / Volume XXXI (2023).
Книжка / Issue 1

DOI: 10.54664/BAZH9087

ПРЕПОДАВАТЕЛСКАТА ДЕЙНОСТ НА ПРОФЕСОР ПЕТЪР СТ. КОЛЕДАРОВ ВЪВ ВЕЛИКОТЪРНОВСКИЯ УНИВЕРСИТЕТ „СВ. СВ. КИРИЛ И МЕТОДИЙ“

Драгомир ЙОРДАНОВ*

THE EDUCATIONAL WORK OF PROFESSOR PETAR S. KOLEDAROV AT ST. CYRIL AND ST. METHODIUS UNIVERSITY OF VELIKO TARNOVO

Dragomir YORDANOV

Abstract: *This article examines the educational career of Professor Petar Stoyanov Koledarov (1922–1992) at St. Cyril and St. Methodius University of Veliko Tarnovo. Prof. Koledarov was a notable twentieth-century historian and member of the Bulgarian Academy of Sciences’ Institute for Historical Studies. He laid the foundations of the Historical Geography and Cartography discipline in Bulgarian academia. In his work, he made significant contributions to its development as a field of science, and he actively promoted its inclusion in the curriculum of Bulgaria’s higher education institutions. Between 1967 and 1983, he was also a lecturer in this field at the university.*

The article traces his path to becoming an educator, outlines the peculiarities of his teaching methods, and delves into the content of his lectures. It also briefly examines his contribution to the development of the city of Veliko Tarnovo during that period.

Keywords: *Prof. Petar S. Koledarov; twentieth-century Bulgaria; Bulgarian Academy of Sciences; historical geography and cartography; educational work; St. Cyril and St. Methodius University of Veliko Tarnovo.*

На 15 септември 1963 г. в гр. Велико Търново е основан Висш педагогически институт (ВПИ), който малко по-късно същата година приема името „Братя Кирил и Методий“. Не-

* Драгомир Йорданов – доктор по история и бакалавър по география; Институт за исторически изследвания при Българската академия на науките (секция „Помощни исторически науки и информатика“); България; @ dragorachev@gmail.com

гов първи ректор е историкът от Софийския университет и Българската академия на науките (БАН) проф. Александър Бурмов (1911–1965). На 14 октомври 1971 г. институтът става Великотърновски университет „Кирил и Методий“ (ВТУ) [Петков, П. Ст. 2003, с. 11–12; 65]. Още от самото му създаване съществуват катедра и специалност „История“. През 1968 г. катедрата е разделена на „Стара и средновековна история“ и „Нова и най-нова история“. Същата година са обособени два факултета – „Факултет за история“ и „Филологически факултет“ [Петков, П. Ст. 2003, с. 33; 38].

През периода 1966–1968 г. ректор на ВПИ е археологът от БАН проф. Станчо Станчев Ваклинов (1921–1978), а след него проф. Георги Димов, също от Академията [Петков, П. Ст. 2003, с. 46; 50]. Поради недостатъчния преподавателски състав още през 1963 г. първият ректор проф. Бурмов привлича за хонорувани преподаватели учени от БАН. А на 26 март 1969 г. по инициатива на тогавашния ректор е подписан протокол за съвместна работа между ВПИ и БАН. Според неговия чл. 2 Академията трябва да изпраща за хонорувани преподаватели във ВПИ научни работници от своите институти [Петков, П. Ст. 2003, с. 55–56] – нещо, което фактически се практикува от по-рано.

От изнесените факти става ясно, че БАН оказва важна помощ за първоначалното развитие и дейност на университета. Но в следващите десетилетия броят на хоноруваните преподаватели от Академията и от другите висши учебни заведения постепенно намалява, защото Великотърновският университет създава свои подготвени кадри.

Един от хоноруваните преподаватели е проф. д.и.н. Петър Стоянов Коледаров (1922–1992) – значим историк от ХХ в. от Института за история при БАН, известен главно с това, че пръв поставя на научни основи дисциплината историческа география и картография в България, сериозно допринася за нейното развитие и има заслуга и за нейното въвеждане като учебен предмет във висшите учебни заведения. Той оставя след себе си обемно творчество – 9 книги (някои от които в съавторство), 2 атласа (единият от които в съавторство с други учени), около 100 научни статии, около 40 други публикации в научни издания (уводни статии, научни съобщения, рецензии и др.), около 200 статии в енциклопедии, около 80 научно-популярни статии в периодичния печат и около 400 исторически карти, приложени в различни книги. Неговите най-важни монографии са „Политическа география на средновековната българска държава. Първа част. От 681 до 1018 г.“ (1979 г.), Името „Македония“ в историческата география“ (1985 г.) и „Политическа география на средновековната българска държава. Втора част. (1186–1396)“ (1989 г.). Освен автор на важни изследвания по историческа география и картография, Коледаров е и талантлив картограф – съставя исторически карти за много други български историци, както и за редица колективни издания като например многотомната „История на България“ на БАН от 80-те години на ХХ в.

Настоящата статия разглежда един важен и по-специфичен момент от неговата професионална кариера – преподавателската му дейност във ВТУ през периода 1967–1983 г.¹, за която досега липсват публикации, а е добре да бъде осветлена. Статията е посветена на 100-годишнината от рождението на историка, която се навършва през настоящата 2022 г.

За съжаление информацията за преподавателската дейност на Коледаров е оскъдна, понеже от нея е изминал половин век. Откъслечни данни са запазени във ВТУ, в Държавен архив – Велико Търново и в Института за исторически изследвания при БАН. Освен тях има някои други съвсем кратки писмени сведения в книги и вестници. Друг източник на информация са спомените на студентите на Коледаров².

Петър Коледаров е роден в гр. София през 1922 г. Постъпва на работа в Института за история при БАН през 1950 г. и в следващите години се превръща в академичен учен. В началото на 60-те години започва да проявява силен интерес към научната дисциплина „историческа

¹ Според проучване на автора на настоящата статия във ВТУ.

² Авторът изказва своята благодарност на ВТУ „Св. св. Кирил и Методий“ и на Държавен архив – Велико Търново за предоставените сведения и материали, помогнали за написването на настоящата статия.

география и картография”, което не е случайно, защото към онзи момент историкът има почти 10-годишен опит в съставянето на исторически карти за различни издания на Института. Той е особено повлиян от изследванията на съветския историк проф. В. К. Яцунски, който има голям принос за развитието на дисциплината в Съветския съюз и за въвеждането ѝ като учебен предмет в редица съветски висши учебни заведения³. По онова време историческата география е във възход и в Западна Европа (където е въведена като учебен предмет например във Франция), тоест тогава съществува една общоевропейска тенденция на осъзнаване на нейната значимост.

На базата на проучванията си през 1965 г. Коледаров публикува в две престижни исторически научни списания на БАН две свои статии, посветени на историческата география и картография в България [**Коледаров, П.** 1965 а, с. 92–102; **Koledarov, P.** 1965 д, pp. 531–544]. В едната от тях (която има програмен характер) той разглежда същността на дисциплината и нейните основни задачи у нас, а в другата проследява нейното развитие в България преди и след 1944 г. (като изброява личностите, творили в тази област). Така той става изследователят, пръв поставил дисциплината на научни основи в нашата страна и обявил се за нейното по-широко и ускорено развитие. Коледаров пише:

„Историческата география е помощна историческа дисциплина, която има за задача да възстанови, характеризира, възпроизведе и да изобрази графично физическата стопанската, политическата и социалната география и антропогеография с техните закономерности и особености в развитието на дадени условия при протичането на историческия процес. По този начин тя спомага за неговата конкретизация и за цялостното му изясняване.

Историческата картография пък е дял от историческата география, чието предназначение е да даде графично изображение и характеристика, показваща нагледно териториалния аспект и разположение на изследваното явление или етап от историческото развитие заедно с географския терен и обстановката, при която те са протекли“ [**Коледаров, П.** 1965 а, с. 94].

Според Коледаров историческата география трябва да подпомогне развитието на историческата наука в България, както и преподаването и усвояването на историята в училищата и висшите учебни заведения. Неговите усилия и постижения в тази област не остават незабелязани и през лятото на 1967 г. той е избран в Института за научен сътрудник II степен по историческа география и картография. През есента на същата година той става и хоноруван преподавател по дисциплината във ВПИ [**Служебно досие на П. Коледаров...**, pass.].

Сякаш самата съдба предопределя Коледаров да преподава точно в гр. Велико Търново (и да допринесе за развитието му), защото по бащина линия той е с търновски корени – син е на известния търновски журналист Стоян Коледаров (1876–1946), който през 1903 г. се установява в гр. София и създава там семейство. Бащата е в редколегията на много издания, членува в различни организации, занимава се и с преводаческа дейност, и като цяло повлиява сериозно на своя син [**Генчева, Ц., Драганова, Т. Димитров, Й.** 1985, с. 337–338]. Самият Петър още отрано придобива особено отношение към старопрестолния град, и той заема специално място в сърцето и в изследванията му.

На заседание на Академическия съвет на ВПИ „Братя Кирил и Методий“ от 20 септември 1967 г., на което се избират нови преподаватели и асистенти (включително и хонорувани), ректорът проф. Станчо Станчев Ваклинов предлага да бъде въведен нов исторически предмет, по който да преподава Коледаров (вероятно тогава двамата се познават от БАН). В протокола на заседанието пише:

³ По-важните изследвания на В. К. Яцунски в областта на историческата география са: Предмет и задачи исторической географии. В: Историк-марксист, 1941, № 5; Историческая география как научная дисциплина. В: Вопросы географии, 1950, сб. 20; Историческая география. История её возникновения и развития в XIV - XVIII веках. М., 1955. Роль исторической географии в разработке важнейших проблем отечественной истории. В: Вопросы истории, 1964, № 12.

„Проф. Станчев – Нашите студенти не са добре ориентирани в една дисциплина – историческа география и историческа картография. Можем да създадем факултативен курс от студентите по история за изучаване на историческа география и историческа картография.

Говорих с научния сътрудник Петър Коледаров. Той е съгласен да идва за хоноруван преподавател.

От гласувалите 10, 10 гласуваха с „ДА“ и Петър Коледаров беше избран за хоноруван преподавател по историческа география и историческа картография“ [**Държавен архив-Велико Търново**, ф. 1178, оп. 1, а.е. 5, л. 60].

Както става ясно от цитата, историкът е избран за преподавател (в тогавашната единствена историческа катедра „История“) с пълно единодушие на гласувалите.

На заседание на Академическия съвет на ВПИ от 16 септември 1968 г. Коледаров е избран за:

„...хоноруван преподавател по историческа география и картография (факултативно) със седмична заетост 2 часа“ [**Държавен архив-Велико Търново**, ф. 1178, оп. 1, а.е. 6, л. 30].

Тогава всички 11 члена на Академическия съвет гласуват с „да“. Преизбирането му доказва, че се е справил добре през изминалата първа за него учебна година. Той е причислен към новосъздадената през 1968 г. катедра „Стара и средновековна история“.

В един документ на ВТУ от 25 ноември 1983 г. са разгледани връзките между Филологическия и Историческия факултети с различните институти на БАН през изминаващата тогава 1983 г. В точка II „Съвместна дейност на Историческия факултет с БАН“ са упоменати поименно 27 академични учени-историци от София, които през въпросната година са били преподаватели, участвали са в научни форуми, организирани от университета и пр., и един от тях е „н. с. Петър Коледаров“ [**Държавен архив-Велико Търново**, ф. 1178, оп. 3, а.е. 480, л. 4].

Важно е да се отбележи, че дисциплината „историческа география и картография“ е въведена за пръв път у нас именно във ВПИ, дотогава тя липсва в България. Отначало е експериментална (спецкурс) и свободноизбираема, т.е. изучава се само от студентите-историци, които изрично я изберат сред свободноизбираемите предмети, които им се предлагат. Първоначално по нея няма изпит, а само зачет. За радост на Коледаров през годините към предмета винаги съществува интерес.

Запазено е едно сведение от 1974 г. (докладна записка на д-р Христо Коларов), че дисциплината „историческа география и картография“ се изучава от студентите II курс през III семестър на тяхното обучение и включва 28 часа лекции [**Държавен архив-Велико Търново**, ф. 1178, оп. 2, а.е. 67, л. 16]. Според друг източник (студентска книжка) предметът се изучава два семестъра от студентите III курс – през V и VI семестър (есента на 1969 – пролетта на 1970 г.).

Коледаров е изрично упоменат като хоноруван хабилитиран преподавател в два биографско-библиографски сборника на ВТУ от 1979 и 1988 г., но в тях липсват подробности за преподавателската му дейност. В първия от тях той е отбелязан като „ст. н. с.“. [**Гализова, С., Данаилова, П., Филипова, В., Паскалева, Л.** (съст.) 1988, с. 231; **Пенчев, И., Гализова, С., Иларионова, П.** (съст.) 1979, с. 327].

Коледаров е един от плеядата академични учени-историци от БАН от „старата школа“, работили като преподаватели във ВТУ през втората половина на 60-те и през 70-те години на XX в., сред които са Велизар Велков, Борислав Примов, Петър Боев, Симеон Дамянов, Страшимир Димитров, Кръстьо Манчев и др.

За да може да осъществява своята преподавателска дейност, историкът периодично пътува от София до Велико Търново и обратно. Той успешно съвместява преподаването в университета със своята основна работа на научен работник в Института за история при БАН.

За целите на настоящата статия е важно е да бъдат разгледани особеностите на преподавателската дейност на Коледаров във ВПИ/ВТУ.

Той започва своята дейност сравнително млад (на 45 г.), по времето, когато се превръща в академичен учен и е в разцвета на силите си. Достигнал определено ниво на компетентност

през годините, историкът се стреми да предаде поне част от нея на своите студенти. И преподавателската му дейност е едно допълнително вдъхновение за него, понеже в обучението на младите историци той вижда един от плодовете на своя труд. Същевременно Коледаров ясно осъзнава важността на своята задача – да утвърди една нова историческа дисциплина, чрез въвеждането на която България доказва, че следва нововъведенията в европейската и световната образователна практика.

Ето как го описва една негова студентка:

„Беше висок, слаб мъж, с изпито лице и будни очи, елегантно облечен, изискан в обноските си, въобще човек от класа. Слушахме го с внимание и желание. Той искаше да отвори съзнанието ни, беше на много високо духовно ниво. Беше и психолог, отвътре му идваше да дава знания на студентите, да разширява хоризонта им“⁴.

Подобни благоприятни отзиви имат почти всички негови студенти, с които авторът на настоящата статия разговаря. Навремето Коледаров им прави силно впечатление със своята интелигентност и образованост. Студентите виждат и оценяват също така и неговата отдаденост на историята (и в частност на историческата география и картография), както и силното му желание да им осигури базисни познания по дисциплината, които да бъдат от полза при тяхното бъдещо професионално развитие. Той изрично подчертава голямата роля на картите в науката и образованието, и се стреми да докаже големите ползи за един историк от доброто познаване и използване на старите карти и на съвремените исторически карти. В хода на лекциите си показва на студентите някои карти, а понякога чертае схематични такива върху черната дъска за онагледяване.

Важно е да се отбележи, че в началото на своята преподавателска дейност Коледаров извежда студентите извън аудиторията, на практическа теренна работа в горите около ВТУ, където ги обучава да се ориентират по топографска карта с помощта на компас. В хода на лекциите си той понякога се отклонява, за да им разкаже за текущите си тогава исторически изследвания (главно за проучванията си върху границите на средновековна България). Запознава ги и с актуалната новоизлязла българска и чуждестранна литература по дисциплината, включително със своите собствени публикации. Понякога, когато ги среща извън сградата на университета, продължава да им говори за проблемите на историческата география.

Историкът винаги е точен и коректен към студентите, държи се приятелски с тях и затова те го обичат, разговарят с него през междучасията. За много от тях той става образец за преподавател и те запазват спомена за него за цял живот.

Когато става дума за преподавателската дейност на Коледаров, е важно да бъдат разглеждани накратко неговите лекции, като в случая е използван техен вариант от 1977 г.⁵ Той така структурира лекциите си, че синтезират най-важната информация по дисциплината „историческа география и картография“. Те са разделени на три отделни теми:

1. Периодизация и история на картографията

Коледаров разграничава три периода в историческото развитие на картографията – ръкописна картография (палеокартография), ранна печатна картография и съвременна картография (базирана на математическа основа). След това проследява развитието ѝ в Древна Гърция, Древният Рим и Средновековна Европа, посочвайки по-видни тогавашни картографи (например Птолемей, Абрахам Ортелиус, Себастиан Мюнстер, Герхард Меркатор) и техните творения.

2. Класификация и главни съставки на историко-картографското изображение

Историкът прави класификации на картите според тяхното предназначение, съдържание, мащаб и географски обхват. След това посочва съставките на картографското изображение

⁴ Спомен на г-жа Радка Инджиева, бивш завеждащ отдел „Възраждане“ в Исторически музей – гр. Казанлък и член на Съюза на учените в България.

⁵ Лекциите са предоставени от доц. д-р Стефан Йорданов от ВТУ „Св. св. Кирил и Методий“ на когото авторът на настоящата статия изказва своята искрена благодарност.

ние – заглавие, географска основа, селищна мрежа, мащаб, легенда, допълнителни картни изображения (врезки) и специално съдържание (представено чрез специални условни знаци). По-нататък разглежда видовете карти – стенни, приложни, релефни пластични, апликационни („живи“), контурни, картодиаграми, диакартограми, картосхеми и схематични планове. Накрая посочва начини за изработване на схематични карти за учебни цели.

3. Историческата география като помощна историческа наука

В началото на темата Коледаров дава дефиниция на понятието „историческа география“, а след това проследява историческото развитие на науката от Античността до XX в. После разглежда нейните дялове – физическа историческа география, политическа историческа география, историческа география на населението, историческа география на културата и социална историческа география. По-нататък изброява източниците, осигуряващи сведения за науката – писмени извори, веществени извори, устни (и езикови) извори и природонаучни извори. Накрая разглежда нейните методи.

Важно е да се отбележи, че дисциплината „историческа география и картография“ продължава да се изучава във ВТУ и след оттеглянето на Коледаров през 1983 г., но вече като редовен предмет с оценка. От 1984 до 1992 г. по него преподава географката ас. Виолета Благоева, а от 1993 до 2003 г. друг академичен учен от БАН – географът н. с. Боян Бешевлиев от Института по балканистика. След това по предмета преподават географите от катедра „География“ към Историческия факултет на ВТУ проф. д-р Румен Янков (през периода 2003–2009 г.) и доц. д-р Галин Петров (2009–2020 г.). Днес лекциите се водят от историците от катедра „Стара и средновековна история“ проф. д-р Николай Кънев и гл. ас. д-р Николай Хрисимов⁶. Приемствеността доказва, че в университета значимостта на дисциплината е ясно осъзната, че тя е оценена и с годините се утвърждава като важна и полезна за студентите-историци. През 1992 г. тя започва да се изучава и в Софийския университет „Св. Климент Охридски“, където е въведена от проф. Красимира Гагова – бивша аспирантка на Коледаров (нейният курс лекции се нарича „Въведение в историческата география“) [Чолов, П. 2010, с. 64].

Преподавателската дейност във ВТУ помага на Коледаров да се запознае отблизо с проблемите на гр. Велико Търново. Той проявява съпричастност и чрез своите академични познания подпомага дейността на Общонародния комитет за развитие на града, който по онова време се занимава главно с възстановителните дейности на хълма Царевец. Активността му не остава незабелязана и през 1972 г. председателят на изпълкома на Общинския народен съвет в гр. Велико Търново командирова историка в Париж, за да осигури качествено цветно фотокопие на една важна стара италианска перспективна военна карта на Балканите от края на XIV в., в която фигурира ценно художествено изображение на средновековния Търновград. От БАН одобряват командировката и през юли същата година историкът посещава Франция за 10 дни, където изпълнява успешно задачата. Копираното изображение е взето предвид при изготвянето на проекта за възстановяването на Патриаршията на хълма Царевец [Служебно досие на П. Коледаров..., pass.].

Вдъхновен от присъствието си във Велико Търново и от събраните във Франция и на други места важни материали (главно стари карти), Коледаров пише и публикува общо 11 статии за старопрестолния град. Една част от тях са свързани с възстановителните дейности на хълма Царевец, като той използва старите карти за придобиване на визуална представа за средновековния физически облик на града. Други (написани в съавторство с хералдика Хр. Дерменджиев) касаят течащият през 70-те години дебат за герб на града.

Важно е да се отбележи, че през 1973 г. историкът публикува във вестника на ВТУ „Наука и труд“ своята статия „Международното значение на Търновград и България, отразено в средновековните карти“. Други негови статии за старопрестолния град в старите карти са публикувани в местните вестници „Борба“ и „Велико Търново“, като в тях той винаги се подписва като „преподавател по историческа география във Великотърновския университет“ [Коледаров..., pass.].

⁶ Според проучване на автора и справка, направена във ВТУ.

ров, П. 1973 б, с. 1; 3; **Коледаров, П.** 1973 в, с. 9; **Коледаров, П.** 1972 г, Борба, бр. 108 (с. 4), 110 (с. 2), 111 (с. 4), 112 (с. 2) и 113 (с. 2) от 7, 12, 14, 16 и 19 септември]. Това доказва, че за Коледаров е чест и гордост да бъде преподавател във ВТУ. Освен това в публикуваните досега биобиблиографични статии за историка винаги изрично е отбелязано, че той е бил и университетски преподавател.

Коледаров участва и в някои научни форуми, проведени в старопрестолния град. Така например през май 1973 г. взема участие в международния симпозиум „Търново и средновековната българска държава – център на еретически движения XII–XIV в.“ с доклад „Началното огнище на богомилството“ [**Служебно досие на П. Коледаров...**, pass.].

От изнесените в настоящата статия факти става ясно, че преподавателската дейност на Коледаров във ВТУ е от полза за студентите-историчи. Въпреки че от онова време са изминали много години, споменът за тази дейност все още е жив, а плодовете от нея няма да бъдат изгубени.

ЛИТЕРАТУРА/REFERENCES

Архивни източници / Archives sources

Държавен архив–Велико Търново, ф. 1178, оп. 1, а.е. 5, а.е. 6; оп. 2, а.е. 67; оп. 3, а.е. 480. [Darjaven arhiv–Veliko Tarnovo, f. 1178, op. 1, a.e. 5, a.e. 6; op. 2, a.e. 67; op. 3, a.e. 480.] (In Bulgarian)

Служебно досие на П. Коледаров, съхранявано в Института за исторически изследвания при Българската академия на науките (част от необработен архив). [Slujebno dosie na P. Koledarov, sahranyavano v Institutu za istoricheski izsledvaniya pri Balgarskata akademiya na naukite (chast ot neobraboten arhiv).] (In Bulgarian)

Публикации / Publications

Гализова, С., Данаилова, П., Филипова, В., Паскалева, Л. (съст.) 1988 – Ст. Гализова, П. Данаилова, В. Филипова, Л. Паскалева. Великотърновският университет „Кирил и Методий“. Биографско-библиографски сборник (1963–1987). Т. II. Исторически факултет. Педагогически факултет. Факултет за изобразителни изкуства. Велико Търново, 1988. [St. Galizova, P. Danailova, V. Filipova, L. Paskaleva. Velikotarnovskiyat universitet “Kiril i Metodij”. Biografsko-bibliografski sbornik (1963–1987). T. II. Istoricheski fakultet. Pedagogicheski fakultet. Fakultet po izobrazitelni izkustva. Veliko Tarnovo, 1988.] (In Bulgarian)

Генчева, Ц., Драганова, Т., Димитров, Й. 1985 – Цветана Генчева, Тодорка Драганова, Йордан Димитров. Бележити търновци. Биографичен и библиографски справочник за дейци, родени, живели и работили във Велико Търново през XIX–XX в. София, 1985. [Tzvetana Gencheva, Todorka Draganova, Yordan Dimitrov. Belejiti tarnovci. Biografichen i bibliografski spravochnik za dejci, rodeni, jiveli i rabotili vav Veliko Tarnovo prez XIX–XX v. Sofia, 1985.] (In Bulgarian)

Коледаров, П. 1965 а – Петър Стоянов Коледаров. Някои въпроси на историческата география и картография в България. – Исторически преглед, 1965, № 2. [Petar Stoyanov Koledarov. Nyakoi vaprosi na istoricheskata geografia i kartografiya v Balcaria. – Istoricheski pregled, 1965, № 2.] (In Bulgarian)

Коледаров, П. 1973 б – Петър Стоянов Коледаров. Международното значение на Търновград и България, отразено в средновековните карти. – Наука и труд, 1973, № 8–9. [Petar Stoyanov Koledarov. Mejdunarodnoto znachenije na Tarnovgrad i Balcaria, otrazeno v srednovekovnite karti – Nauka i trud, 1973, № 8–9.] (In Bulgarian)

Коледаров, П. 1973 в – Петър Стоянов Коледаров. Нови източници за възстановяването на Царевец. – Велико Търново, юли, 1973. [Petar St. Koledarov. Novi iztochnici za vazstanovyavaneto na Tzarevetz. – Veliko Tarnovo, jili, 1973.] (In Bulgarian)

Коледаров, П. 1972 г – Петър Стоянов Коледаров. Принос за възстановяване на Царевец – Борба, 108, 110, 111, 112, 113, 1972. [Petar Stoyanov Koledarov. Prinos za vazstanovyavane na Tzarevetz – Borba, 108, 110, 111, 112, 113, 1972.] (In Bulgarian)

Пенчев, И., Гализова, С., Иларионова, П. (съст.) 1979 – И. Пенчев, Ст. Гализова, П. Иларионов. Великотърновският университет „Кирил и Методий“. Биографско-библиографски сборник. Изда-

ден по случай петнадесетгодишнината от основаването на университета 1963–1978. Велико Търново, 1979. [I. Penchev, St. Galizova, P. Ilarionov. Velikotarnovskiyat universitet “Kiril i Metodij”. Biografsko-bibliografski sbornik. Izdaden po sluchaj petnadesetgodishninata ot osnovavaneto na universiteta 1963–1978. Veliko Tarnovo, 1979.] (In Bulgarian)

Петков, П. Ст. 2003 – Петко Стефанов Петков. История на Великотърновския университет „Св. св. Кирил и Методий”. Велико Търново: Университетско издателство “Св. св. Кирил и Методий”, 2003. [Petko Stefanov Petkov. Istoria na Velikotarnovskiya universitet “Sv. sv. Kiril i Metodij”. Veliko Tarnovo: Universitetsko izdatelstvo “Sv. sv. Kiril i Metodij”, 2003.] (In Bulgarian)

Чолов, П. – Петър Иванов Чолов. Българските историци. Биографично-библиографски справочник. София, 2010. [Petar Ivanov Cholov. Balgarskite istorici. Biografichno-bibliografski spravochnik. Sofia, 2010.] (In Bulgarian)

Koledarov, P. 1965 д – Petar Stoyanov Koledarov. Développement, état et objectifs de la géographie et la cartographie historique en Bulgarie. – Etudes historiques, II, 1965.

Съкращения / List of Abbreviations

БАН – Българска академия на науките

ВПИ – Висш педагогически институт

ВТУ – Великотърновски университет